

“YARGI REFORM STRAJESİ” BELGESİ

“600 Binden Fazla Lekelendirilmiş Çocuk ve Utanacak Sayılar İçin Çağrı! -1”

SHU Nihat Tarımeri ¹

"Adaletin küçüldüğü yerde zulüm büyüyor demektir"

Abdulhamit Gül

GİRİŞ VE GÜNDEM

“Yargı Reform Stratejisi “Belgesi

1.Bilindiği gibi Adalet Bakanlığı tarafından “Yargı Reform Stratejisi /YRS” Belgesi kamuoyuna paylaşılmıştır ².Adalet ve adalet hizmetine yönelik söz konusu olan çeşitli hukuksal sorunlara yönelik bir belge de açıklanmıştır. Adalet Bakanı Abdülhamit Gül tarafından söz konusu bu üçüncü reform için ortaya çıkan ihtiyaca yönelik açıklamaların arasında *"Adaletin küçüldüğü yerde zulüm büyüyor demektir"* şeklindeki yer alması aynı zamanda yaşanan durumda küçük bir özetidir. Adaletin küçülmesi yerine zulümlerinde giderilmesine yönelik bir taahhüt bu belgede öne çıkarılmıştır. **“Hak ve özgürlüklere ilişkin temel perspektif” ile “Avrupa Birliği Perspektif” ile iki bakışa yönelik reforma yönelik yapılan açıklama arasında yer verdiği 9 amaç, 63 hedef ve 256 faaliyetleri de içeren bir strateji belgesi de açıklanmıştır.**

2.Türkiye Barolar Birliği dahil 16. sayfa da yer aldığı gibi katılımı hazırlık sürecini de yansıtmış bir belgedir. Böyle bir ortaklıkla hak ihlalleri dahil yaşanan hukuksal ve uygulamaya yönelik bazı temel sorunlar ve durumlarla ilgili bazı tespitler adalet adına belgeye yansıtılmıştır. Yapılan açıklamalara göre beş yıl süre için amaç, hedef ve faaliyetlere yer verilen “Yargı Reform Strateji YRS” Belge ³sinde ki bazı bilgiler de çeşitli şekilde haberleşmiştir. Hak ihlalleri dahil yaşanan bazı sorunlar ve durumlarla ilgili bazı tespitler ve 5 yıl için amaç ,hedef ve faaliyetlere yer verilen “Yargı Reform Strateji YRS” Belge ⁴sinde ki bazı bilgiler de çeşitli şekilde haberleşmiştir. Değerlendirmeler de yapılmıştır. Böyle bir gündemle kısaca başlıklar arasında; HÂKİM VE SAVCI YARDIMCILILIĞI GELİYOR, HUKUK FAKÜLTELERİNE 5 YILLIK EĞİTİM, SAVCILARIN TAKDİR YETKİSİ GENİŞLEYECEK, AVUKATLARA YEŞİL PASAPORT HAKKI gibi bu başlıklara ek olarak ÇOCUKLARA ÖZGÜ MEKANİZMA başlığı altında ayrıca ele alınmıştır. Belgede yer alan açıklamalar arasında çocuklardan küçük bir yaş grubu için açıklamalar ile birlikte hedef ve faaliyetlere de ayrıca yer verilmektedir. Dolayısıyla 2005 yılından beri adalet sistemine dahil olan 4-5 milyon çocuk ve gençler ile gelinek noktayı da yansıtmaktadır. Bu önem açısından bu yöndeki açıklamaların özellikle ele alınmasını gerekmektedir. Adalet Bakanlığı tarafından yayınlanmış “Adli İstatistik 2017” ve 2018 yılları için yer alan sayılar aynı zamanda uygulamaları da kısmen olsa da yansıtmaktadır. Bu çalışma birinci yazı da öncelikle ele alınmıştır. İkinci yazıda ise etkiler , üçüncü yazıda etkenler ,sonuç ve öneriler hedeflenmiştir.

¹ Zürih Gençlik Savcılığı (eski) Sosyal Hizmet Uzmanı

² <https://www.aksam.com.tr/guncel/yargi-reformu-strateji-belgesi-2019-ne-zaman-aciklanacak-yargi-reformu-son-dakika-aciklamalari/haber-976503>

³ https://www.yargireformu.com/images/YRS_TR.pdf

<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/yargida-yeni-yol-haritasi-41231288>

<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/prof-dr-adem-sozuer-yargi-reformu-stratejisi-belgesini-degerlendirdi-iyi-bir-uygulamayla-sorunlar-cozulur-41234103>

⁴ https://www.yargireformu.com/images/YRS_TR.pdf

<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/yargida-yeni-yol-haritasi-41231288>

<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/prof-dr-adem-sozuer-yargi-reformu-stratejisi-belgesini-degerlendirdi-iyi-bir-uygulamayla-sorunlar-cozulur-41234103>

Suçta Sürüklenen Çocuk /Lekelenendirilmiş Çocuk

3.30 Mayıs 2019 tarihinde “Yargı Reform Strajesi” Belgesinin 76.sayfasında da “Suçta sürüklenen çocuklara özgü politikaların geliştirilmesi de büyük önem taşımaktadır. 12-15 yaş aralığındaki küçük çocukların ilk defa işledikleri bazı fiiller için adli süreçlerin dışında sosyal önlemler alınmakla yetinilmesi öngörülmektedir. 15 yaşından küçük çocuklar için öngörülen bu model, çocuğun lekelenmemesine hizmet edecektir- 2017 yılında çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemelerinde yargılanan 12-15 yaş aralığındaki suçta sürüklenen çocuk sayısı 39.957 olmuştur. Çocuk mahkemelerinde toplam mahkûmiyet oranı ise 2017 yılı itibarıyla %36,2’dir.- Çocuklara özgü uzlaştırma ve kamu davasının açılmasının ertelenmesi modeli geliştirilmesi, suçta sürüklenen çocukların davalarının öncelikli görülmesinin sağlanması bu konuda öngörülen diğer hedeflerdir. Ayrıca Çocuk Koruma Kanunu kapsamında oluşturulan koordinasyon mekanizmasını güçlendirmeye yönelik çalışmalar yapılacak ve Kanun’da düzenlenen tedbirlerin etkinliği artırılacaktır.” şeklinde yer almıştır.

4.Adil yargılama hakkına da yönelik YRS belgesi için yapılmış olan tespit ve açıklamalar bağlamında 2005 yılından beri yürürlükte olan 5395 sayılı “Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK)”⁵ çocukların korunması adına öne çıkmıştır. Bir taraftan korunduğu bahsedilirken aynı zamanda dünya da artık karşılığı olmayan çocuk ağır ceza mahkemesinin kurulmasını da sağlamış bir kanun söz konusudur. Yine çocukların korunması adına medeni/yurttaşlık hukuku ile ceza hukukun öne çıkarıldığı bir ÇKK söz konusudur. Özellikle yargı vesayetinin öne çıkarıldığı bir uygulama öne çıkmaktadır. Bir asırdan beri hayırseverlikten asli hizmet ve görevler arasında yer alan sosyal hizmetler yerindelik ilkesini de zedeleyerek bu hizmetin yozlaşmasına temel bir nedendir. Bu yozlaşmayla ve sosyal hizmetlerden uzaklaştırılmasıyla ceza hukuku ve mahkemeler için ayrıca donatılmıştır. Ağır cezaları çocuklara hala uygun gören bu bakışla “suçta sürüklenen çocuk” şeklinde bir olgu ve sıfatlanmayı da içeren kendine özgün tanım görüldüğü gibi öne çıkmaktadır. Halbuki, suç işleme hükmünün kabulüyle masumiyet ilkesine aykırılığı da özellikle birlikte içermektedir. Çocuğun yarar ve esenliğinin gözetilmesi ve insan haklarına dayalı, adil, etkili ve süratli bir usul izlenmesi gibi bir yükümlüğe ve iki reforma rağmen 2005 yılından beri böyle beyan ve bakışla mümkündür. En azından 2005 yılından beri 12-15 yaş arasında çocuklar için 600 binden fazla çocuk hapis cezası dahil mahkûmiyet kararı bu metin de bahsedilmektedir. Bu metinde yer alan “15 yaşından küçük çocuklar için öngörülen bu model, çocuğun lekelenmemesine hizmet edecektir” şeklindeki bu açıklama adalet için bir lekenin var olduğu ortaya koymakta olup aynı zamanda şimdiye kadar 15 yaşındaki küçük çocuklar için adalet ve hukuk adına yapıştirılan lekeden bu şekilde bahsetmektedir.

Bilindiği gibi bir suçtan dolayı bir kişinin cezalandırılmasına karar verilebilmesi ancak suçun hiçbir şüpheye yer vermeyecek şekilde kesinlikle ispat edilmesi temel bir ilkedir... Gerçekleşme şekli şüpheli veya tam olarak aydınlatılamamış olay ve iddialar ise suç işleyen kişi aleyhine yorumlanarak mahkûmiyet hükmü kurulamaz. Ceza mahkûmiyeti, toplanan delillerin bir kısmına dayanılıp, diğer bir kısmı göz ardı edilerek ulaşılan kanaate değil, kesin ve açık bir ispata dayanmalıdır. Bu ispat hiçbir şüphe veya başka türlü oluşturma imkân vermeyecek açıklıkça olmasını da gerekmektedir. Bu durum özellikle T.C. Anayasa’sının 38. Maddesinde ayrıca ele alınmıştır. Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz hükmünün yanı sıra kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulgular, delil olarak kabul edilemez şeklinde ki hüküm söz konusu “suçta sürüklenen çocuk” şeklindeki garabet tanım hukuka aykırı bir durumu ayrıca önemli kılmaktadır. Özellikle yüksek de olsa ihtimale dayanarak sanığın mahkûmiyetine karar vermek, ceza muhakemesinin en önemli amacı olan gerçeğe ulaşmadan hüküm kurmak anlamına gelmektedir. Hukukunun temel ilkelerinden birisi şüpheden sanığın yararlanacağı ilkesidir. Fiilin sanık tarafından işlendiği yüzde 100 somutlanmadığı takdirde beraat kararının verilmesi gerekmektedir. Böyle bir ilkenin kabul edilmesinin nedeni ise bir suçlunun cezasız kalmasının, bir masumun mahkûm olmasına tercih edilmesidir. Diğer bir deyimle **masumluk karinesini** öne çıkarmaktadır.

5.Ortada çocuklara yönelik yapıştirılan leke ile birlikte masumiyet karinesi “suçta sürüklenen çocuk” için ayrı önemdedir. ÇKK. Tanımlar ile ilgili 3.⁶madde de yer verilen “çocuk” tanımının dışında suç mağduru

⁵ <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf>

⁶ **Madde 3-** (1) a) Çocuk: Daha erken yaşta ergin olsa bile, onsekiz yaşını doldurmamış kişiyi; bu kapsamda,

1. Korunma ihtiyacı olan çocuk: Bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuğu,

2. Suçta sürüklenen çocuk: Kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya

çocukları da içeren “korunma ihtiyacı olan çocuk” ve ayrı olarak “suça sürüklenen çocuk” şeklinde eylem (fiil) yönelik sıfatlamayı birlikte içeren tanıma yer verilmektedir. Dolayısıyla sosyal koruma adına ceza hukuku açısından ayrı bir tanımla öne çıkan bu belge de ki suça sürüklenen çocuk; görüldüğü gibi **kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan** ve daha erken yaşta ergin olsa bile, onsekiz yaşını doldurmamış çocuktan bahsedilmiş olmaktadır. Koruma yerine ceza bakış öne çıkmaktadır. Türkçe bu tanımın İngilizceye çevrilmesi durumunda “child drift into crime” şeklinde tanımın ötesinde korumayı öne çıkaran bir bıkış öne çıktığı gibi Almanca olarak “Zur strafat angestifter kind” şeklinde çevirmekte mümkündür. Bu çeviriler ve Almanca literatür açısından el alındığında bu tanım ve işlev daha da özgün ve farklı kılmaktadır.

6.Gençlik dönemini de içeren çocukların girdiği adalet sistemin de kolluk dahil böyle bir süreç söz konusudur. Böyle bir tanım ve adlandırma ile de yürütülen bir uygulamada iki reforma rağmen hala ortaya çıkan sorunlar üçüncü reform belgesi için de görüldüğü gibi bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır. *Özgü politikaların geliştirilmesi de büyük önem taşımaktadır* şeklinde ki bu açıklama “suça sürüklenen çocuk” gibi leke ve lekeleme ile yansıyan bir durumun yeni fark edildiği durumu da ortaya çıkarmaktadır. Önlemek içinse özgü politika geliştirilmekten bahsedilmektedir. Kolluk ile başlayan soruşturma ve kovuşturma sürecini de içeren adalet sisteminde çocuklara yapılandırılan lekenin varlığının açıklanması aynı zamanda leke ile birlikte çocuklara yönelik etki ve sonuçlar ayrıca önemli olmuştur. Söz konusu temizlenmeden bu lekenin hala devam edeceği ise diğer önemli bir gerçektir. Böylece adalet adına yapılandırılan ve ortaya çıkan bu “leke”den bahsedilip açıklanması 2005 yılından beri devam eden lekeleştirme öncelikle ve hala hukuksal bir sorun olarak ta ortaya çıkmaktadır. Ortaya çıkan hukuksal sorunların hukuka dayalı önlemlerini de birlikte öncelik yapması ve de bu yönde yöntem ve araçlar için politika geliştirmesi hedefler ve uygulamalar açısından ayrıca önemli yapmaktadır.

7.Diğer yandan yapılan açıklamalar tanım dahil hatanın kabulü ve mahçubiyeti de dolaylı olarak yansıtmaktadır. YRS belgesinde yer alan bu açıklama ve “suça sürüklenen çocuk” için aynı zamanda **LEKELENDİRİLMİŞ ÇOCUK** özelliğini de ortaya çıkarmakta olup “lekelememe hakkı” ile birlikte masumiyet karinesi için önemli bir itiraf söz konusudur. Gerçekçi ve doğru bir itiraftır. Bilindiği gibi, *Devlet bireyi bir suçla itham ettiğinde, kesinleşmiş bir mahkeme hükmü verilinceye kadar, bu kişinin maddi ve manevi varlığını her türlü haksız saldırıdan korumakla yükümlüdür.*⁷ Bu nedenle çağdaş devletlerin hukuk sistemlerinde insan onurunun korunması amacıyla kişilerin lekelenmeme hakkı öncelikli olarak korunan haklar arasında yer alır şeklindeki açıklamalar söz konusu YRS belgesi ve çocuklar için ayrıca önemli olmaktadır. Bu tespit ve durum şimdiye kadar mağduriyetlere neden olduğunun da açıkça kabulüdür. Özellikle kolluk dahil adli sisteme giren çocuk için kesinleşmiş hüküm ile birlikte sürüklenme konusunda diğer kesin hüküm tanımında öne çıkarılmasıyla adlandırma ve YRS Belgesinde yer alan bilgiler, açıklamalar Anayasanın 38. maddesi ile birlikte öne çıkan masumiyet karinesi ilkesi açısından öne çıkan lekelememe hakkı, adil yargılama hakkı ve ceza hukuku açısından aykırılıklar ve çözümler de ayrıca önemlidir.

8.Ayrıca bir asırdan beri kaynak kanun dahil medeni/yurttaş hukuk kapsamında ve sosyal hizmetlere dayalı kurumsal yapı ve uygulamalara yönelik sosyal korunma boyutu için çocuk ve gençlerin korunması açısından bir bölümünün ancak fark edildiğini de göstermektedir. Çocuklara yapılandırılan lekelerin temizlenmesi içinse bir hedef olarak yer verilmiştir. Çocukların bir kısmına yönelik ortaya çıkan haksızlığın, adaletsizliğin engellenmesine için bir model görüleceği gibi çare ve çözüm olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak bu durum 12-15 yaş arası çocuklar için sınırlandırılmıştır. Sadece bu çocuklar için toplum adına yapılandırılan lekelerin temizleneceği görüleceği gibi bu taahhütler arasındadır.

YRS belgesinde ki böyle bir metin ve yapılan açıklama, çocuklar ve aynı zamanda gençler için adalet ve toplum adına “lekeleme/lekeleştirme” ve/ya damgalamanın açık ve somut bir kanıtıdır. Özellikle iç hukukun bir parçası olan Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesin (ÇHS)⁸ de daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır şeklinde tanımlanmış olması ve ÇKK birlikte ele alındığında 15-18 yaş grubunu içeren gençlere eşit ve adaletli davranmayı da birlikte yükümlü kılmaktadır. Yine ÇHS’nin 3. maddenin yanı sıra 40.madde de yer alan haklardaki bağlamında suçlama yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılmak şeklinde ibaresi bu yaş grupları için de yükümlüdür. YRS belgesinde ortaya çıkan lekelerin sadece 12-15 yaş grubu için bir sınırlı bir şekilde temizlenmesi ve özellikle koruma boyutu

kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuğu,

⁷ <https://dergipark.org.tr/download/article-file/161825>

⁸ <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22184.pdf>

adaletin gerçekleşmesi için de yükümlü kılmasının yanı sıra 15-18 yaş aralarındaki gençleri de içeren ve aynı hukuksal konumlarda olmalarına rağmen eşitlik ilkesine aykırı çeşitli ve farklı farklı uygulamalar da söz konusudur. Sözleşmeler bağlamında ortaya çıkan yükümlülüklerle rağmen “lekeleştirme” ile de öne çıkan çocuklara, gençlere ve insanlığa yönelik samimiyetin/içtenliği ötesinde hukuktan ve adaletten uzak bir durum hala ortaya çıkmaktadır. Adalet ise tutarlılığı öne çıkarmakta olup çocuklar için içtenlik diğer ölçüdür. Özellikle de “suç mağduru çocuk” ile “korunma ihtiyacında olan çocuk” ve/ya suç işlemiş çocuk açısından suç inceleme yöntem ve araçlar için ÇHS ve önsözünde yer alan “Beijing /Pekin” Kurallarında⁹ öne çıkan asgari standartlar/ölçüler ise bu sözleşmenin ve adil yargılamanın temel anahtarlarından birisidir. Orijinal İngilizce metin dahil diğer metnin Türkçeye yanlış ve eksik şekilde uygulamaları yanılmaya yönelik çevirisi ile birlikte böyle temel kurallar ile birlikte çocukların korunması ve gençlerin yargılanması açısından koruma boyutunun da ki birliktelik adil yargılama ve adalet içinde bir değerlendirme noktasıdır. Pekin Kurallar arasında sosyal araştırma ile ilgili öne çıkan 16. madde¹⁰ ve diğer 4, 5, 6 ve 22. maddeler birlikte ele alınması ÇHS ile gerçekleştirilmesi içindir. Özellikle de yarar ve esenliğe dayalı ölçü ile birliktelik ve uyumlu bu yükümlülüklerle ve ölçülere dayalı adil ve adaletli olunması rağmen çocuk ağır ceza mahkemesin kurulması dahil bu yönde öne çıkan yöntem ve araçla dünyada karşılı olmayan bir uygulamaları da öne çıkarmaktadır. Lekeleştirme dahil adaletten oldukça uzak olunduğunun da ilk başlangıç noktası olabilmektedir.

9.TCK de yer alan küçükler ile ilgili 31.¹¹ inci maddesinde yer alan düzenlemeler ve uygulamalarla aynı zamanda sosyal incelemeye yönelik ÇKK.35.¹² maddesi ile oluşan birliktelik uygulamaları da öncelik yapmıştır. 1889 tarihli ve “kısasa kısas” dayalı cezalandırmayı öne çıkaran yaklaşımın 2005 yılında Avrupa Birliği perspektifinde de çocuklar için aynen devam ettirilmiştir. Ayrıca adaletin yanı sıra çocuklara ve gençler yönelik adaletin başlaması için söz konusu olan sosyal hizmet konusunda eğitim almamış kişilerinde dahil edildiği “sosyal inceleme raporu/SİR” suç inceleme yöntem araçlarına dahil edilmiş olmasına rağmen “sosyal çalışma görevlisinin” yer aldığı böyle bir uygulama çocukların geleceğini de belirlenmiştir. Bu bakış ve yöntem araçlarla lekeleştirme ise adalet için diğer bir değerlendirme noktası olmaktadır. YRS belgesi açısından ise 2005 yılından beri de çocukların geleceği hala ÇKK 11. maddesi ile belirlenmektedir. Ceza mahkemeleri tarafından medeni/yurttaş hukukun ve korunmanın yetkisizlikle birlikte gerçekleştirildiği bir amorf durum ÇHS rağmen gerçekleşmektedir. Böylece 12-18 yaş arasındaki çocuk ve gençlerin yetişkinler gibi benzer sorumluluğa var olduğunun kabulü ve de özgürlüklerin kısıtlanması için hapis cezası dahil yaptırımlar, hukuk bilinç ve bakışında önemli göstergesidir. Bu resim ve gelinen bu nokta aynı zamanda çocuk ve insanlıkla ve de insan hakları ile de doğrudan ilgilidir. Çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemeleri 2005 yılından beri tüm illerde yaygınlaşmadığı ise önemli bir gerçek ve resimdir. 12-18 yaşlar arasında

⁹ http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uakararlar/cocukadaletsistemininuygulanmasi.pdf

¹⁰ “16. Sosyal araştırma raporları 16.1 Yargılayan makam tarafından önemsiz ve tali derecedeki suçlar dışındaki bütün vakalarda çocuğun suçu işlemeyen önceki yaşam koşulları ve suçun hangi ortam içinde işlendiği konusunda hükümden önce yeterli araştırma yapılmalıdır. **Açıklama** Çocuklara ilişkin davalarda sosyal araştırma raporları veya hüküm öncesi raporları son derece önemli ve vazgeçilmez belgelerdir. Bu belgeler sayesinde yetkili makam çocuğun sosyal ve ailevi geçmişi, okul durumu, eğitim deneyleri vb gibi konularda bilgi sahibi olmaktadır. Bu amaçlar için bazı hukuk sistemlerinde mahkemeye bağlı sosyal servisler ve personel kullanılmaktadır. Ayrıca geçici tahliye sonrası çocuğu gözaltında tutmakla görevli kimseler de bu işle görevlendirilebilir. Bu itibarla bu maddede, nitelikli sosyal araştırma raporları elde edilebilmesi için nitelikli personel kullanımının gereğine işaret edilmektedir. “

¹¹ Yaş küçüklüğü

5273/Madde 31- (1) Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğu yoktur. Bu kişiler hakkında, ceza kovuşturması yapılamaz; ancak, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir.

(2) **(Değişik: 29/6/2005 – 5377/5 md.)** Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanların işlediği **fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin** yeterince gelişmemiş olması hâlinde ceza sorumluluğu yoktur. Ancak bu kişiler hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine hükümlenir. İşlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığı hâlinde, bu kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde oniki yıldan onbeş yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde dokuz yıldan onbir yıla kadar hapis cezasına hükümlenir. Diğer cezaların yarısı indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası yedi yıldan fazla olamaz.

(3) **(Değişik: 29/6/2005 – 5377/5 md.)** Fiili işlediği sırada onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde onsekiz yıldan yirmidört yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde oniki yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükümlenir. Diğer cezaların üçte biri indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası oniki yıldan fazla olamaz.

¹² Sosyal inceleme

Madde 35- (1) Bu Kanun kapsamındaki çocuklar hakkında mahkemeler, çocuk hâkimleri veya Cumhuriyet savcılarınca **gerektiğinde** çocuğun bireysel özelliklerini ve sosyal çevresini gösteren inceleme yaptırılır. Sosyal inceleme raporu, çocuğun, işlediği **fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin** mahkeme tarafından **takdirinde** göz önünde bulundurulur. (2) Derhâl tedbir alınmasını gerektiren durumlarda sosyal inceleme daha sonra da yaptırılabilir.

(3) Mahkeme veya çocuk hâkimi tarafından çocuk hakkında sosyal inceleme yaptırılmaması hâlinde, gerekçesi kararda gösterilir.

yüzde kırk oranında 12-15 yaş arasındaki çocukların sadece korunmasının öncelikle ödev ve görev olmasının yanı sıra yüzde atmış oranında doğası ve gelişmeleri gereği söz konusu 15-18 yaşlar arasındaki gençlerin hem korunmasını hem de adaletli davranması için gelinen nokta ve açıklamalar YRS Belgesi için ayrıca önemlidir. Özellikle de çocuk ve gençlerin yarısından fazlasının mahkumiyet dahil ağır ve asliye ceza mahkemelerince yargılanarak kararlaştırılması ile ortaya çıkan böyle bir gerçek ve resim aynı zamanda beş yılda çocuklara yönelik reform ve adaletin getirilmesi için de diğer bir değerlendirme noktasıdır.

10.Bu gerçekler ile birlikte adalet ve reform adına 12-15 yaşında “küçük çocuklar” başlığı altında ayrıca “*küçük çocukların ilk defa işledikleri bazı fiiller için adli süreçlerin dışında sosyal önlemler alınmakla yetinilmesi öngörülmektedir.*” şeklinde yer almaktadır. Bu açıklama ilk defa işledikleri fiiller için da ayrıca bir ayırım ve ayrımcılığa ortaya çıkarmaktadır. Sadece sınırlı bir bakış çocuklar için yetinmektedir. Mevcut uygulamanın aynen devam edeceği de ayrıca görülmektedir. Buna ek olarak sosyal önlemlerden bahsedilmektedir. Halen geçerli olan yöntem ve araçlar dahil yapılandırılan lekenin temizlenmesi için halen geçerli olan yöntem ve araçların anayasal açıdan bir uygunluğun , tutarlılığın aranması bu açıklama için ayrıca gerekmektedir. Bu açıklama, kendi içinde hem çelişkileri ve itiraflar hem de hukuka aykırılıkları birlikte içermektedir. ÇHS’de saygı konusundaki uzaklık, ilkelerin korumadığını da açıkça itiraf etmektedir. Özellikle de TCK.31/2 maddesi açısından 12-15 yaşlar arasındaki çocuklar için yeni bir ayırımdan ve sosyal önlemlerden bahsedilmektedir. Türkiye hala çocuk ve gençler için ayrı bir yasal düzenleme olmadığı gibi yetişkinler gibi benzer bir sorumluluğa kabul hala söz konusudur. Hukuka bilinç ve bakışla söz konusu suç inceleme yöntem ve araçlarla ve bilgilerle de hapis cezası dahil karar verilmesi 2005 yılından beri hala mümkün olmaktadır.

11.Çocukların ve insanlığın korunması için temel araçlardan birisi olan sosyal inceleme dahil suç inceleme yöntem ve araçlarıyla kararlaştırılması ise diğer önemli sorun kaynağı olmaktadır. Korunma adına öne çıkan tedbirler dahil bu sosyal önlemlerin ise hala eksik olduğu ve lekeleştirme konusundaki açıklama önemli bir itiraf/ikrardır. Bu itiraf/ikrar, çocukların söz konusu yöntem ve araçlar konusunda ki sosyal önlemler açısından hala korunmadığını ve hukuksal dahil savunmasız, korunmasız kılındığını da açıkça ortaya koymaktadır. Ayrıca mükerrer suç kriminolojinin(suç bilimi) bir parçasıdır. Özellikle çocukların ve gençlerin tekrar suç işlememe oranı %80-85 dir. Tekrar suç işleme açısında yoğunluk ise sadece %10-15 oran içindir. Suçun %50 sinin söz konusu %10-15 orandaki kişiler tarafından gerçekleştirilmesi ise hukuka ve uygulamalara bakış içinde temel bir göstergedir. Bu yöndeki oranın artması ve azaltılması da diğer bir neden olup bu yönde verilecek adalet hizmetini kalite ve yetkinlikle gerçekleştirilmesini öncelik yapmaktadır. Davranış ile ilgi bu durum özellikle sosyal hizmeti ayrıca ve özellikle öne çıkarmaktadır. Davranıştan ve bakıştan uzaklaşma ise adaletten uzaklaşmanın da diğer temel sorunu olmaktadır. Dolayısıyla suç ve suç sayısı yerine davranış konusun da bu orana özellikle odaklanılmayı da gerekmektedir. Bu oranda ki artış ise adalet hizmeti açısından kalite dahil bir ölçüyü de öne çıkarmaktadır. Bu özellikle bir asırdan beri söz konusu bakış çocuk ve gençlerin yetişkinler dışında ayrıca ele alınmasını da öncelik yapmıştır. Eğitim dahil sosyal korumanın öncelik olması ve evrilmesi bilim ve teknik açıdan da değerlendirme noktasıdır. YRS belgesinde yer alan açıklamalar ele alındığında öncelikle bilimden ve evrensel hukuktan uzak olduğunun da somut bir kanıtı ortaya çıkarmaktadır. Gençlik ile ilgili bu boyut ise bu durumun hala ele alınmadığını ve cezalandırmanın öne çıkarıldığı bakışı hala öne çıkarmaktadır. Örneğin kaynak kanun açısından karşılaştırma için örnek ele alındığında ¹³ bir asırdan beri sosyal önlemler dahil suç inceleme yöntem ve araçlar dahil yapı, uygulama ve bakış açısından TCK.31 ve ÇKK.35 maddesi ile gelinen nokta ve açıklama birlikte ele alındığında bir asırdan beri var olan bakıştan hala uzak olunduğunu özellikle kanıtlanmaktadır. Bu yöndeki açıklama ve hedefler de diğer önemli bir itirafıdır. Bu bilgi ve itiraf, ayrıca sadece bu küçük çocuklar için geçerlidir. Aynı zamanda 15-18 yaş grubu için ise hala geçerli olmaması ise adalet açısında çok ama çok uzakta olduğu YRS belgesin de açıkça yansımaktadır. Tutarlıktan ve içtenlikte uzaktır. Görüldüğü gibi reform ve adalet adına hala ve ancak kısıtlı bir grup ve sosyal önlemler için bir model geliştirme için sayılar ile birlikte ele alınmaktadır. Çocuklara adalet adına ve yöntem ve araçlarla yapılandırılan “**lekelerin**” yine hangi yöntem ve araçlarla temizlenmesi ise hedefler arasındadır. Sadece sınırlı sayıdaki çocukların korunması yerine bu yönde ki sosyal önlemler konusunda ki yöntem ve araçlar sayılar için de ayrıca önemli olmaktadır. Özellikle de “*2017 yılında çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemelerinde yargılanan 12-15 yaş aralığındaki suçta sürüklenen çocuk sayısı 39.957 olmuştur.*” şeklinde bilgi ve sayıların ayrı ayrı ele alınmasını da gerekmektedir.

¹³ <http://sosyalhizmetuzmanlari.com/makale/oku/198/cocuklarin-gelecegi-icin-1942-tarihli-tozlu-raflarda-kalan-bir-bilgi-daha>

SAYILAR

12.30.Mayıs.2019 tarihinde yayınlanmış olan YRS Belgesinde çocuklar açısından yapılmış olan bu bu açıklama ve itiraflar 12-18 yaşındaki lekelen dirilmiş “suça sürüklenen çocuklar” ve sayılar için de ayrıca önemli olmuştur. Bu itiraflar arasında 12-15 yaş grup için görüldüğü gibi suç yöntem ve araçlarla çocuklara lekenin yapıştirılması sonucu **“lekelenendirilmiş çocuk”** ve bu lekenin temizlenmesi için bir model geliştirme ihtiyacı da yansımaktadır. Bu belge ve açıklama aynı zamanda Bakanlık açısından bilinçaltı mahcubiyeti de içeren itiraf/ikrar söz konusu olmaktadır. Aynı zamanda adaletin çocuklar ile başladığı bilinç ve bakış için de ayrıca önemlidir.

Yine “YRS” Belgesinde gençlik dönemini de içeren “çocuk”lar dahil adalete yönelik öne çıkarılan **“Hak ve özgürlüklere ilişkin temel perspektif”** ve **“Avrupa Birliği Perspektif”** ile birlikte **“Adalet Sisteminin İşleyişine İlişkin Temel Perspektif”** için başta **masumiyet karanesi** /suçsuzluk karanesi; isnat edilen suçu öğrenme hakkı, tanık dinletebilme ve sorgulama hakkı gibi haklar adil yargılama hakkına uygunluğu çocuklar içinde öncelik yapmıştır. Bu sayılar ve özellikle halan geçerli olan ve öne çıkan **“sosyal inceleme rapor”** dahil suç inceleme yöntem ve araçlarla 2005 yılından beri sosyal önlem açısından bir asırdan beri adaletin tamamlayıcı unsuru olan sosyal hizmetler ve evrensel uygulamalara taşınmış olması hem adalet hem de çocukların ve gençlerin korunmasını daha da önemli kılmaktadır. Hukuk ve adalet içinse önemli ilkelerden birisi olan ve yansıtılan 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 2. maddesi'ndeki “dürüstlük kuralı” hem sayılar hem çocuk hakları da içeren temel hak ve özgürlükler için ayrıca önemlidir. YRS Belgesi için “Dürüst Davranma ve Doğruyu Söyleme Yükümlülüğü” özelliği açısından haklara ulaşım ile ilgili boyutun değerlendirilmesi hem hukuksal hem bilim hem de teknik açıdan ödev ve görev olmaktadır.

YRS Belgesinde ele alınan sayılara kaynaklık yapan “Adli İstatistik 2017”¹⁴ nin yanı sıra geçenlerde yeni açıklanan “Adli İstatistik 2018”¹⁵ sayıları ile birlikte ele alındığında açıklanan **sayıların gizlendiği bir durumda ortaya çıkmaktadır.**

2017 yılı için ayrıca yayınlanan iki tabloda^{16 17} yer alan sayılar arasında “suça sürüklenen çocuk” kapsamında 12-18 yaş arasındaki çocuk ve gençlere yönelik çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemeleri dahil tüm mahkeme türlerinde yer alan suç ve sanık(çocuk/genç) genel toplam sayısı **(195.722)** dir.

Çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemesi dışında ağır ve asliye ceza mahkemeleri de bu türler arasındadır. Suça sürüklenen çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemesi ile lekelenim/damgalama masumiyet karanesine aykırılığını birlikte içermektedir. 12-15 yaş grubu için ise (80.866) ile (% 41.3) oran ve 15-18 yaş grubu için ise (114 856) ve (% 58.7) oranı da yansıtmaktadır. 2005 yılında 12-15 yaş grubu için (% 35) gibi orandan bu noktaya gelinmiş olması özellikle çocukların korunmadığını ve sosyal açıdan önlemlerin hala öne çıkarmadığını da açıkça ortaya koymaktadır.

Adli İstatistik 2017

13. “Adli İstatistik 2017” de yayınlanan sayılar arasında ise 78 ve 90 .sayfalarda yer alan tablolar birlikte ele alındığında ; özel ve TCK uyarınca suç ve sanık (çocuk/genç) sayısı toplam genel olarak toplam **(195 722)** dir.

2005 yılında kurulmuş olan çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemelerindeki (87 091) dava sayısı ile bu mahkemelerin Türkiye de hala kurulmadığı açıkça görülmektedir. Diğer çeşitli illerde söz konusu olan ağır,asliye ce mahkemeler için dava ve sanık çocuk sayısı ise (108.631) dir.

Bu sayılar sadece bir dava numara değil aynı zamanda bir çok hikayeyi, umutları da içermektedir.

2005 yılından beri 12-18 yaşındaki çocukların tutuklanması ise hala sulh ceza mahkemeleri tarafından mümkün kılınırken bu sayı yer almamaktadır.

Yine 78 ve 90. Sayfalarda yer alan tablolar birlikte ele alındığında adalet sistemine giren 12-18 yaş

¹⁴ http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/AdaletIstatistikleriPdf/Adalet_ist_2017.pdf

¹⁵ http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/istatistik_2018/istatistik2018.pdf

¹⁶ <http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/Istatistikler/1996/2017TckAcilanDavaSueVeSanikSayisi.pdf>

¹⁷ <http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/Istatistikler/1996/2017TckAcilanDavaSueVeSanikSayisi.pdf>

grubundaki çocuk ve genç genel toplam sayılardan birincisi görüldüğü gibi **(195 722)** olup diğer bir sayı ise **(235 269)** dir. İki bilgi birlikte ele alındığında görüldüğü gibi sayılar birbirleriyle uyumlu değildir.

Özetle ve “Yargı Reform Strateji” Belgesinde çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemeleri ve 12-15 yaş grubu için söz konusu olan (108.631)- (39.957) sayısı arasında fark birinci tablo için (68 674) olup diğer tabloya göre ise (98 415 -39957) = (58 461) dir. Böyle bir fark ile de söz konusu olan ağır ve asliye mahkemeleri için yer verilen sayılar bu belge de görüldüğü “yok” sayılmış veya bilinmesine rağmen açıkça gizlenmiştir. Ayrıca bu mahkemelerin varlığının gizlemenin yanı sıra ek olarak 15-18 yaş grubu genç için (136 845) sayı hikayeleriyle birlikte yok saymış olması adalet bakış için bir nokta olup adaletten ve hukuktan uzaklaşma için de önemli bir örnektir.

14. Bu sayılar ve Cumhuriyet Savcılar tarafından 2017 yılı için dava açma oranının %34,4 olması birlikte ele alındığında ise 500 binden fazla lekelendirilmiş çocuk ve gencin adalet sistemine dahil edildiğini düşünmek daha gerçekçi olmaktadır.

91. sayfada yer alan tabloya göre ise 12-17 yaş gurubu için Genel toplam sayı **(195 680)**dir. Üçüncü bir veridir.

YRS belgesi sürecinde yayınlanan bilgilerden diğer bir kaynak ise “**Adli İstatistik 2018**”¹⁸ dir. Tablolarında değiştirildiği bir yayın söz konusudur. Süreklilik ise engellenmiştir. Bu tablo ve sayılar arasında ceza mahkemeleri arasında ayrıca “suça sürüklenen çocuk” başlığı altında 67. sayfada ayrıca ele alınmıştır. Bu bilgiler arasında yer alan sayılara göre kısaca 2011 yılında çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemeleri oranı (49.5) olup ağır, asliye ve sulh ceza mahkemelerinde yargılanan çocuk sanık sayısı oranı ise toplam (50.5) tur. Çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemeleri için bu oran 2015 yılında (46.5) oranına gerilemiştir. 2017 yılında ise %3,8 ile çocuk ağır ceza ve %46,8 oran ceza mahkemeleri ile birlikte (%50,6) ya yükselmiştir.

Yine bu tabloya göre 2018 yılında ise %4 ile çocuk ağır ceza ve %43,2 oran ceza mahkemeleriyle birlikte (% 47.2) oranındadır. Dolayısıyla YRS belgesi ile de (%52.8) oranda ağır, asliye mahkemeler tarafından çocukların hala yargılandığı böyle bir adalet ve durum söz konusudur. Çocuklara uygun görülen böyle yapılanma ve uygulama çocuklara ve adalet bakışında bir yansımasıdır.

Çocukların ve gençlerin büyük bir oranda ağır ve asliye ceza mahkemelerinde yargılandığı böyle bir gerçek bilinmesine rağmen 30 Mayıs 2019 tarihinde özellikle gizlendiği bir durum da ortaya çıkmaktadır.

Ayrıca YRS Belgesinde 2017 için sadece çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemelerden bahsedilmekte olup 12-15 yaş grubun ki çocukların dışında yüzde atmış oranında ki gençlerin gizlenmesi belge için de önemli bir gerçektir. Türkiye de çocuk ve genç adaleti açısından söz konusu uygulamanın hala büyük oranda ağır ve asliye ceza mahkemeler tarafından kararlaştırıldığı bir durum aynı zamanda çocuklar için adaletten uzak olduğunun da önemli bir kanıtıdır.

Mahkûmiyet

15. “Adli İstatistik 2017” arasında ki 105. sayfada mahkemeler tarafından **MAHKUMİYET** kararları arasında görüleceği gibi 12-17 yaş arası çocuk ve gençler için genel toplam sayı **(85 806) dir. (31 500) ü 12-14 yaş grubu içindir.** (43 709) u ise 15-17 yaş gurubu için Türk Milleti adına 2017 de karar verilmiştir.

(85 806 /195 722) gibi (%43) oran söz konusudur. Bu sayılar ve gerçekler ile Yargı Reform Strateji (YRS) sinde yer alan “*Çocuk mahkemelerinde toplam mahkûmiyet oranı ise 2017 yılı itibarıyla %36,2’dir.*” şeklindeki açıklamalar birlikte ele alındığında ise hem de mahkemeler hemde bu sayılar birbiriyle uyumlu ve gerçeğe uygun olmadığını özellikle ortaya koymaktadır.

Ayrıca 2017 Yılı için **MAHKUMİYET** kararı ile ilgili 114. sayfada yer alan tabloya göre 12-17 yaş grubu için **TÜRK MİLLETİ** adına kararlaştırılmış ve **genel toplam HAPİS cezası sayısı (24 479) dur.**

Bunun 12-14 yaş grubu için HAPİS CEZA sayısı (9 336) dir. 15-17 yaş grubu için ise (15.035) dir. 12-14 yaş grubu için ise oran (%38,2) dir. **Bu sayı özellikle çocuklar ve adalet adına utanma içindir.**

132. Sayfa da ki tabloda yer alan hapis cezası erteleme karar sayısında 12-17 yaş gurubu için genel toplam sayı (7 138) dir. 12-14 yaş grubu için ise toplam (3 001) olup 15-17 yaş grubu için (4 137)dir. 12-14 yaş grubu için bu oran (%42) dir.

¹⁸ http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/istatistik_2018/istatistik2018.pdf

2017 yılı için Adalet Bakanlığı tarafından YRS Belgesinde yer alan açıklama ile 12-15 yaş grubuna yönelik yapıştırılan lekelerin temizlenmesi için bir modelden bahsedilmiş olması ve de **12-17 yaş gruplarına yönelik çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemeleri dahil Türk halkı adına mahkûmiyet kararlar arasında hapis cezası ve erteleme birlikte ele alındığında genel toplam sayısı (31 517)dir. 12-14 yaş grubu için ise (12 337) ve oran (%39,1) dir. 15-17 yaş gurubu için ise (19.172) olup oran ise (%60,2) dir.**

Umutları ve geleceklerini, gelişmelerini içeren 12-14 yaş grubu için söz konusu olan (12.337) çocuklar için adalet adına yapıştırılan lekeden sayılara ayrı bir şekilde yansımaktadır. Lekeye neden olanın ise aynı zamanda neden tarafından temizlenmesini birlikte öne çıkarmaktadır. **İlk defa işledikleri bazı fiiller için böyle bir model geliştirmek** ise görüldüğü gibi reform olarak öne çıkmaktadır. Hukuk bilinç ve bakış için geline noktayı da ortaya koymaktadır. Sosyal önlemlere dayalı bir model ve dolayısıyla yöntem ve araçların da geliştirilmesi de YRS belgesinde amaç ve hedefler arasındadır.

16.Bu açıklama ve itiraf/ikrar aynı zamanda 2005 yılından beri TCK.31 ve ÇKK.35 maddesi ile çocukların korunması adına öne çıkaran hukuk bilinç ve bakışla lekelenirilmiş ancak hala temizlenmemiş bir durumu da açıkça ortaya çıkarmaktadır. Bu durum çocukların korumasız ve savunmasız kılınmasıyla kurbanlaştırılmasını yansıtmaktadır. Hem ÇHS ve önsözde yer alan Pekin Kuralının 16. Maddesinde 18 yaşını tamamlamamış çocuk ve gençler konusunda karar verilmeden önce yaşam koşulları ve sosyal ortam konusunda bir bilgiye sahip olunması için zorunlu kural/ölçü çocukların yarar ve esenliği için temel bir ölçüler ise korunmayı ve kurbanlaştırmayı engellemek içindir. Yine ÇKK temel ilkelere yansıtılmış olmasına rağmen ÇKK.35 maddesinde öngörülen **“sosyal inceleme raporu/SİR”** gibi temel aracın yozlaştırılmasıyla çocuk ve gençlerin gelecekleri ve umudu çalınan yüzbinlerce çocuktan ayrıca bahsedilmektedir. Bu durumun açıklanması aynı zamanda 15-17 yaş grubundaki (43.709) genç içinde geçerlidir. Gençlere yapıştırılan lekenin ise aynen devam edeceği bu açıklamada ayrıca görülmektedir. Eşitlik ve adil yargılama ilkesi açısından ise uzak bakış içinde ayrı bir itiraf söz konusudur.

Yapılan açıklamalar ve hedef birlikte ele alındığında ise en azından 2005 yılından beri 12-15 yaş gurubu için yapıştırılan lekelerin geçmişleriyle birlikte temizlenmenin gerekliliği hem adil yargılama hemde eşitlik ilkesi açısından ayrı bir ödev ve görevi öne çıkarmaktadır.

17.Adalet adına özellikle 2017 yılı için 12-14 yaş arasındaki (9 336) +(3 001) = **(12.337)** lekelenirilmiş ve hapis cezasına maruz kalmış çocuğa yönelik Türk Ceza Kanunun 31/2 Maddesi ve yetkisi olmayan kişilerce düzenlenmiş sosyal incelemeyi mümkün kılan ÇKK. 35 maddesi bu uygulama ve lekelemenin de temel kaynağıdır. Adaletin küçüldüğü ve buna bağlı olarak ortaya çıkan zulüm ve adaletsizliğin somut kanıtıdır. Ayrıca CMK.150. madde kapsamında özellikle ve ÇHS na dayalı olarak haklarını savunması için yer verilen avukatlık hizmetin de **(12 337)** çocuğun savunmasız bırakıldığı ise diğer bir kanıttır. Kanun ve yönetmeliğin ötesinde ÇHS ve bu yöndeki ölçüleri görmezden gelinmesi/körleşmesi/körleştirilmesi ise aynı zamanda ortaya çıkan adaletin küçültülmesine ortaklık yapabilmesi adil yargılama açısından ayrı bir durumdur. Yine çocukların yanında yer almayan sosyal çalışmacıların yanı sıra yetkisi olmadan ve sosyal inceleme raporunu düzenleyen psikolog, sosyoloji, çocuk gelişimi, öğretmenlik, aile ve tüketici bilimleri alanlarında eğitim veren kurumlardan mezun meslek mensuplar ile 1982’den beri pedagoji bilimin ortadan kaldırılmasına rağmen kendilerini “pedagog” olarak tanıtan psikolojik danışmanlık ve rehberlik şeklinde yer alan kişiler ise savunmasız, korumasız kılanlar arasındadır. Kendi meslekleri dışında oluşturulan yetki ve görev aynı zamanda Türk Dili Kurumunda yer alan “şarlatan” ¹⁹kelimesini de birlikte ele alınmasını gerekmektedir. Buna ek olarak yönetmelikle adli tıp dahil tıp açısından düzenlenmiş bir raporun öne çıkarılması ile asırlar öncesi bakışa ortak olması ise adaletin küçülmesinin ve dolayısıyla zulmün önemli bir kaynağı olarak öne çıkmaktadır. Lekeleştirmenin, adaletin ve hukukun ötesinde insanlık ve vicdan için de önemli bir göstergedir. Adil yargılama açısından da öne çıkan bu durumla YRS Belgesinde söz konusu olan model için ortaya çıkan lekenin temizlenmesi öncelikle TCK.31. maddesi ve ÇKK.35 ile de başlatılmasını öncelik yapmaktadır.

¹⁹ <http://sozluk.gov.tr/>

1. *isim* Kendi bilgi ve niteliklerini veya mallarını överek karşısındakini kandıran, dolandıran kimse:
"Kim namuslu, kim dalavereci, kim şarlatan, lafebesi ve dalkavuk, biliyordu." - Tarık Buğra

2. *isim* Bilir geçinen kimse:
"Ben şarlatan değilim, oğlum. Bu illetin devası bendedir." - Peyami Safa

Çocuk Cinsel İstismarı ve akran çocuklar/gençler

18. YRS belgesinde yer alan açıklamalar ayrıca çocukların cinsel istismarı ile ayrıca ilgilidir. Özellikle yöntem açısından hadım, idam dahil çeşitli yaptırımların gündeme getirildiği önemli bir sorundur. Bu açıdan ele alındığında 2017 yılında 12-14 yaş arasında hapis cezasına maruz kalan (12.337) çocuklar arasında TCK.103 madde ile de ilgi sayılar ise diğer önemli bir göstergedir. Görüleceği gibi “Adli İstatistik 2017” ve 53. sayfada yer alan sayılara göre Cumhuriyet Savcılıklar tarafından TCK.103 maddesine yönelik toplam (33.441) işlem söz konusudur. Buna bağlı olarak ise (13.337) kamu davası açılmaktadır Oran ise (%39,8)dir. Kovuşturmaya yer olmayan ise (9.478; %28)

Ayrıca cinsel davranış sonucu ceza hukuk açısından reşit olmayanla cinsel ilişki ile ilgili **TCK.104** maddeye yönelik olarak (17.482) işlem yapılmıştır. Sonuç olarak (873) kişi için kamu davası açılırken oran (%3.7). Kovuşturmaya yer olmayan sayısı ve oran ise (14 362), (%.83.5) dir.

Ceza mahkemeleri ile ilgili olarak 92. sayfada yer alan tabloya göre ise TCK.103 maddesine yönelik kabul edilen dava sayısı genel toplam (16.348) dir. Bunların arasında 12-14 yaş grubu için toplam (2.200) dür.15-17 yaş grubu için ise toplam (1.636) dir. **TCK.103 maddesi açısından 12-17 yaş grubu için genel toplam sayısı ise (3.836) dir.Genel toplam için de (% 23.4)** bir oran görüldüğü gibi öne çıkmaktadır. 12-17 yaş grubu arasında (%56,6) oran 12-14 yaş gurubu için ayrıca öne çıkmaktadır.

Günümüzde hala önlem ve koruma dahil adalet hizmeti açısından sık sık dile getirilen bu sorunu aynı zamanda akran ilişki ile ilgilidir. Ortaya çıkan sorun, özellikle koruma boyutu dahil yeni sorunlara neden olmaktadır. Özellikle de hem ÇHS ve hem de 12-14 yaş gruptaki çocuklar dahil ortaya çıkan akran ilişki içinde ayrı önemdedir. İç hukukun bir parçası olan “CETS 201 – Çocukların Cinsel Suistimale ve Cinsel İstismara karşı Korunması, 25.X.2007- Lanzasote Sözleşmesinde”²⁰ ki 18/1.ve 3. Maddeleri de birlikte ele almayı gerekmektedir. Aynı zamanda pedofili dahil çocukların cinsel istismarı dahil söz konusu soruna ve çözüme yönelik genelleme dışında akran ilişki ile ilgili boyutun da ayrıca ele alınması hukuksal açıdan öncelik olmaktadır. TCK.103 maddeye yönelik kurban çocuklar ve “fail” çocuklar açısından çocukların istismarı dahil bu yönde sözleşmelere ve kaynak kanunlara rağmen bu yöndeki körleşmeler ise aynı zamanda kamusal görevler açısından ayrı bir istismara dönüşebilmektedir. Bu durum aynı makro boyutu hala çözmeden mikro açıdan çözmeye yönelik bakış açısından da önemli bir örnek olup yaşanan sorunun diğer önemli bir sorun kaynağı olmaktadır. Özellikle de bir asırdan beri kaynak kanun dahil sosyal hizmetlere dayalı kamusal hizmetle öne çıkan evrensel uygulama konusunda söz konu olan körleşme ve bilimden uzaklaşma adalet adına hala öne çıkması sonucu toplum açısından bir kandırma/yutturma da öne çıkmaktadır.

19.Yine ceza mahkemeler ile ilgili olarak 106.sayfada ve 2017 yılında TCK.103 maddesi için TÜRK MİLLETİ adına MAHKUMİYET kararlar ile ilgili genel toplam dava ve sanık sayısı (13.396) dır . Bu genel toplam sayılar arasında 12-14 yaş grubu için toplam (919) çocuk ve 15-18 yaş grubu için toplam (750) sayısı yer almaktadır. Görüleceği gibi TCK.103. maddesi açısından 0-12 yaş grubu kurban çocuklara yönelik cinsel davranışlar içinde bulunanlar arasında **12-18 yaş grubu için (1 669) çocuk ve genc MAHKUMİYET kararlar arasında yer almaktadır.** Oran ise (%12,4)dür. Çocuk ve gençler açısından bu sayılar ayrıca önemli olup hem kurban çocuk ve hem de “fail” çocuk ve genç olarak yer alması birlikte ele alınmasını da ayrıca gerekmektedir. Aslında bu durum hem adalet hem de bilim adına bir dip noktası olabilmektedir. Bu dip nokta ÇHS ve ÇKK.4 maddesine uygun olması başta ÇHS ve adil yargılama açısından öncelik olup özellikle de 12-14 yaş grubundaki (919) çocuğun 15-17 yaş grubundan ki (750) gençten fazla olması bu durumun ayrıca ele alınmasını da gerektirmektedir.

20.Yine 115.sayfada 103 maddeye yönelik sayılarında yer aldığı tabloda yer alan sayılar arasında **12-14 yaş grubu için toplam (760) ve 15-17 yaş arası toplam (585) olmak üzere 12-17 yaş grubundaki (1 345) çocuk ve genc için TÜRK MİLLETİ adına HAPİS cezası kararı verildiği de görülmektedir.** Buna ayrıca 133. sayfada ki hapis cezası ertelenen genel toplam sayı ise (63) olup bunun 12-14 yaş grubu arasında (18) erkek ve 15-17 yaş grubu için (20) erkek bu sayılar arasındadır.

Özellikle de her üç tablo birlikte ele alındığında 2017 yılında **12-14 yaş grubu için TCK.103 maddesine dayalı olarak (778) çocuk için görüldüğü gibi hapis cezasına karar verilmiştir.** TCK 31 ve ÇKK.35 maddesi ile söz konusu olan sosyal inceleme raporunun ve kanunda yer almamasına rağmen Türk Milletine adına da mümkün olmuştur. Çocukların yarar ve esenliklerine yönelik yaşam koşulları ve sosyal ortam konusunda bilgiye sahip olması için temel araç ve özelliğini ortadan kaldıran ve de Adli Tıp Kurumu dahil

²⁰ <http://www.magdur.adalet.gov.tr/lanzarote-sozlesmesi-01476>

tıp açısından temin edilen “farik ve mümeyyiz” gibi mental/zihinsel sağlık açısından farklı işleve yönelik rapor ile hapis cezasına maruz kalması söz konusu önemli kanıtlardan birisidir. Dolayısıyla adalet ve hukuktan uzak bir bilinç ve bakışı da öne çıkarmaktadır. ÇHS ve önsözde yer alan Pekin Kurallının 16. Maddesine rağmen ortaya çıkan bu durum ve resim özellikle CMK.150 maddesi ile söz konusu olan “müdafii” açısından ayrıca önemlidir. Adil yargılama ve savunma hakkı açısından ayrıca değerlendirmeyi gerektirmektedir.

Cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar kapsamında ayrıca öne çıkan TCK.104 üncü maddesine yönelik açılan kamu davası için genel toplam sayı ise **(1.295)** dir.Bu sayılar arasında 12-14 yaş grubu için (48) erkek (7) kadın ve 15-17 yaş grubu için (150) erkek ve (5) kadın olmak üzere genel toplam (210) olup oran (% 16) dır.

21.Yine bu bilgiler birlikte ele alındığında 2017 yılı için **MAHKUMİYET** kararları arasında **HAPİS** cezası ile ilgili olarak 12-14 yaş grubu için **(9 336)** ve 15-17 yaş gurubu için (15 038) olmak üzere 12-17 yaş grubu için genel toplam **(24.374)** sayıları arasında da yer almaktadır.(24 374) çocuk ve genç için hapis cezası dahil karar verilmiş olması özellikle ÇHS ve Pekin Kurulları ve de AİHS birlikte ele alındığında görüldüğü gibi adaletsizliği, hukuksuzluğu da ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca “Adli İstatistik 2017” yılı için 27-38 sayfalarda yer alan “1.22 Adli Tıp Kurumu şube müdürlüklerinin iş durumu, 2017” tablolar da Adli Tıp Kurumu tarafından yapılan işlemler arasında TCK.103 maddesi ile ilgili bilgilerin yanı sıra “farik ve mümeyyizlik” rapor sayılarına da yer verilmektedir.TCK.31/2 maddesi açısından ve ÇKK yönelik uygulama yönetmeliğin de kanunlarda yer almamasına rağmen 20/4 maddesiyle mental/zihinsel sağlık açısından farklı işleve yönelik ek böyle bir rapor özellikle (12-15) grupları içinde ayrı önemdedir. Aynı zamanda bir asırdan beri terk edilen bir uygulamanın hala var olması ve yaşam koşulları, sosyal ortam konusunda bilgiye sahil olmasını engelleme ise hukuk bilinç açısından düzeyin ayrı bir resmidir. Hukuka aykırılıkla birlikte çocuk, genç ve toplum için tıp ve hukuk açısından ayrı bir utanç noktası olmaktadır.

Bu yöndeki adaletsizlikler ile 12-14 yaş grubu için **(9 339)** çocuğun TCK.31 ve CKK 35. Maddesi birlikte ele alınması görüldüğü gibi adaletin küçüldüğü bir noktadır. Zulmlüğü da öne çıkarmaktadır. Ayrıca CMK.150. maddesinde açısından müdafii gibi kamusal bir göreve rağmen çocukların hakları açısından savunmasız ve korumasız kılınması ile oluşan ayrı bir ortaklık aynı zamanda var olan hukuk bilinç ve bakışın diğer küçük bir resmin de özetidir.

22.Bu hukuk bilinç ve bakışa bağlı olarak sayılar ve gerçekler arasında TCK.103. maddeye yönelik (%24) oranında fail olarak çocuk ve gençlerde yer aldığı böyle bir gerçek söz konusudur. Diğer yıllar için de benzer bir durumda bu davranışın doğası olduğunun da kanıtıdır. 2017 yılı için sayılar arasında **(778)** çocuğun hapis cezasına maruz kalması ve akran ilişkisi çocuk ve gençler için ayrıca önemlidir. 12-14 yaş grubu için özellikle suç inceleme ve yöntem aracı olarak Başbakanlık Genelgesiyle kurulmuş “Çocuk İzleme Merkezi” ve/ ya “Adli Görüşme Odaları” ile alınan bilgiler sonucu kamu davası açılması ve bunun kabulüyle birlikte toplam (% 9.8) oranda hapis cezasına maruz kalmalarına yönelik avukatlık hizmeti açısından ise diğer bir ortaklık söz konusudur. Savunmasız ve korumasız kılmaya yönelik “ifade tutanağının” düzenlenmesi konusunda çekincesiz ortaklıkla ortaya çıkan bu resim çocuklara adaletin var olmadığını kanıtlamaktadır. Adaletin de küçüldüğü bir dip noktasıdır. Bu durum ve resim özellikle Barolar açısından ayrı önemdedir. Özellikle de Pekin Kuralları arasında öne çıkan 16. madde ile ilgili çocukların yarar ve esenliğine yönelik temel araçlardan sosyal inceleme konusundaki zorunluluk ile ilgili körleşme/körleştirme hukuksuzluk ve adaletsizlik içinde temel bir kanıtlar arasındadır. ÇHS ve Pekin Kuralları yerine ÇKK ve yönetmeliği öncelik yapması aynı zamanda AİHS 6. ve 17. maddesi açısından da ayrı bir aykırılığı öne çıkarmaktadır. Anayasanın 38 maddesinde yer alan kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulgular, delil olarak kabul edilemez hüküme rağmen TCK.103. maddesi açısından kurban çocuğa yönelik düzenlenmiş “ifade tutanağı” ile suç yöntem ve araçlardan yer alması ve bu yönde 12-15 yaşındaki çocuklara hapis cezasına maruz kalması aynı zamanda “hiç kimse, yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünden alıkonulamaz” şeklinde hükme aykırı bir durumu da ortaya koymaktadır.

23. Adil yargılama açısından öne çıkan AİHS ve insan hakları belgelerinden birisi olan ve iç hukukunun parçası olan AVRUPA SOSYAL ŞART’ın ²¹ da yer alan sosyal koruma boyutu için öne çıkan koruma ile

²¹ <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/sosyalsart.pdf>

<http://sosyalhizmetuzmanlari.com/makale/oku/140/avrupa-sosyal-sarti-14-madde-gercege-aykiri-ceviri-ile-sosyal-hizmetler-icin-kara-leke>
<http://sosyalhizmetuzmanlari.com/makale/oku/49/avrupa-sosyal-sarti--sosyal-hizmetlerden-yararlanma-hakini-kotuye-kullanmak-ve-bir-hakki-savunmamak---1>
<http://sosyalhizmetuzmanlari.com/makale/oku/51/avrupa-sosyal-sarti--sosyal-hizmetlerden-yararlanma-hakini-kotuye-kullanmak-ve-bir-hakki-savunmamak---2>

ilgili taahhütlerde temel ölçüler arasındadır. Sosyal adalet dahil sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı açısından öne çıkan yöntem ve araçlar ise sosyal önlemler için ayrı bir ölçü ve yükümlülüktür. YRS belgesinde öne çıkarılan sosyal önlemler açısından ortaya çıkan böyle bir önlem konusundaki halen söz konusu olan yozlaştırma bu açıdan önemli bir sorun kaynağıdır. Başta YRS belgesinde 12-14 yaş grubuna yönelik hapis cezası konusunda körleşmenin dışında söz konusu lekeleştirmenin sınırlı bir şekilde temizlenmesi ve öne çıkarılan sosyal önlemler için ortaya çıkan bu aykırılıklarının ortadan kaldırılmasını da öncelik yapmaktadır.

Bu konuda benzer körleşmenin devamı ise adaletin daha da küçültülmesine neden olacağı gibi adalet ve hukuku bakış ayrıca 15-17 yaş grubu için de geçerlidir. Hapis cezası oranının (% 5) olması ve akran boyutu konusundaki körleşme sonucu adaletsizlik, hukuksuzluk ve zulümlüğün ise diğer bir resmidir. Hem kurban hem de “fail” çocuklar açısından aynı hukuksal konumda olmalarına rağmen farklı farklı uygulamalar ise bu acı ve vahim gerçekler arasındadır. Bu bilinç ve bakışla çocuk ve gençlerin korunması yerine geleceklerinin çalınması sonucu kamusal açıdan şiddet özelliğini de kazandırmaktadır. Lekelerin temizlenmesi için bir çaba aynı zamanda bir mahcubiyetinde diğer bir yansıması olmaktadır. Fakat 2005 yılından beri kırk katır yerine kırk satır gibi uygulamalar konusundaki ortaklık birlikte öne çıkmaktadır. Bir ağacının zehir olması ve meyvelerinin de zehirli olması gibi bir gerçekle uygulamalar ve ortaklıklar da meyveler arasında yer alması ve oluşan zehirlenme şeklinde ki ağır mağduriyetlerin ayrıca ele alınması hem hukuksal hem de insanlık açısından ayrıca ele almayı ödev ve görev yapmaktadır.

24.Ayrıca “Adli İstatistik 20017” sayılar arasında cinsel davranış sonucu ceza hukuk açısından reşit olmayanla cinsel ilişki ile ilgili **TCK.104** maddeye yönelik Cumhuriyet Savcılığı tarafından **(17 482) işlem yapılmıştır.** Sonuç olarak ise (873) kişi için kamu davası ile (%3,7) oranında kamu davası açılmıştır. **Kovuşturmayaya yer olmayan sayısı ve oran ise (14.362), (%83.5) dir.**Bu bağlamda ceza mahkemeler ve mahkumiyet sayıları ile ilgili 92. Sayfasında yer alan TCK.104 maddesine yönelik açılan kamu davası için genel toplam sayı ise (1.295) dir. Bu sayılar arasında 12-14 yaş grubu için (48) erkek (7) kadın ve 15-17 yaş grubu için (150) erkek ve (5) kadın olmak üzere genel toplam (210) olup oran (% 16) dir.

Dolayısıyla çocukların cinsel istismarı açısından 15 yaşını doldurmuş gençler için şikâyet veya başvuru sonucu Cumhuriyet Savcılığı tarafında **TCK.104. maddesine yönelik işlemler sonunda % 83.5 oranında kovuşturmayaya yer olmadığı gibi bir durum söz konusudur.** Halbuki cinsel saldırı ile ilgili 102. Madde de yapılan işlem sonunda (6.085/15.525) ile %39 oran ile kovuşturmayaya yer olmadığına ve kamu davası açılan sayısı (6 920/15 252) ile %45,3 oranında kararlaştırılmaktadır. Cinsel taciz ile ilgili olarak TCK/105. madde için ise kovuşturmayaya yer olmadığı için (10239/23269) ile oran %43,9 olup kamu davası açılan sayısı (15.575/23.269) ile %67 oranı söz konusudur. Dolayısıyla 15-18 yaşını tamamlamış gençlere yönelik TCK.104 maddesi açısından daha ağır bir davranışa maruz kılınmasına rağmen bu oranlar sorgulanması gereken bir resmi de yansıtmaktadır.

Bu yönde karar vermeden önce çocuklara yönelik yarar ve esenliği ile ilgili yükümlüğün gözetilmesi de içermektedir. ÇKK 6. maddesinde “korunma ihtiyacı olan çocuk” kapsamında suç mağduru çocukların dahil olması ve bu yönde Bakanlığa yönelik ihbar yükümlüğün yerine getirilmesini de içermektedir. Ancak söz konusu suça yönelik yapılan işlem sonunda kovuşturmayaya yer olmamasıyla ilgili büyük oran ve çocukların erken ve zorla erken evlendirilmesi gibi güncel sorunlar sayıları bu açıdan ayrıca değerlendirilmeyi ve sorgulanmayı gerekmektedir.

25.Yine 106. sayfada ki sayılar arasında TCK.104. maddesi açısından açılan dava ve sanık sonucu MAHKUMİYET sayılarına yer verilmektedir. Görüldüğü gibi genel toplam olarak (1.106) dir. 12-14 yaş grubu için ise (12) erkek ve ve 15-18 yaş grup için (44) erkek sayısı öne çıkmakta olup 12-18 yaş gurubu için toplam (56) kişi söz konusu olması ve oran ise (%16) dir. Yine 115.sayfada hapis cezaları ile ilgili tablo da yer alanlar arasında 12-14 yaş gurubu için (4) erkek ve 15-17 yaş gurubu için (18) erkek sayısı gençler açısından bir sorunun söz konusu olmadığını ve bu yönde koruma ilgili yükümlülüklerin ele alınmadığı bir durumu da ortaya koymaktadır.

Ayrıca TCK.104 için ise görüleceği gibi hapis ceza için genel toplam sayısı (432) olup 12-15 yaş gurubu için (4) erkek ve 15-18 yaş grubu için ise (18) erkektir. Özellikle de reşit olmayanla cinsel ilişki bağlamında 15 yaşını doldurmuş olan gençler için söz konusu olan TCK.104 maddesinde soruşturma sürecine dahil olması konusunda Cumhuriyet Savcılığınca (17 482) işlem sonucu sadece (873) kişi için kamu davası

açılırken bu oranın (%3.7) olması ve de. Kovuşturmaya yer olmayan sayısı ve oran ise (14 362) ,(%.83.5) olması sorgulanması gereken bir resimdir.

26. Ayrıca ÇKK²² unda yer alan suç mağduru çocuk dahil öne çıkarılan “korunma ihtiyacı olan çocuk”ların TCK.104 kapsamında olması vede koruyucu ve destekleyici tedbir açısından öne çıkarılan ÇKK.6 ıncı maddesi ve 44. maddenin birlikte ele alınması aynı zamanda koruma boyutu için hukuksal dahil önemli bir sorundur. Başta ÇHS, AİHS ve ASS ile birlikte ÇKK açısından kanuna ve hukuka aykırılığı da ortaya çıkarmaktadır. Yine hukuksal, yapısal ve teknik sorun bağlamında ayrıca Hukuk Mahkemelerinde aile hukuku açısından 16 yaşındaki çocuklar için evlenmeye izin sayısı ise “Adli İstatistik 2017” yer alan sayıya göre (13.685) dir. (sf.201) 2018 yılı için ise bu izin sayısı (13 708) (sf.156) dir. Dolayısıyla hem TCK.104. hem de mahkemeler tarafından evlendirme izni ile birlikte doğumlar birlikte ele alınması çocuk ve gençler yönelik adalete bakışında da küçük bir resimdir. Özellikle de sık sık gündeme gelen çocukların cinsel istismarı ile ilgili boyutlar için önemli olan adaletin çocuklar ile başlamasının gerektiği bu resim gerçekçi ve bilime dayalı değerlendirmeyi acil yapmaktadır. Bu resim aynı zamanda YRS Belgesinde yer alan bazı bilgilerin de değerlendirilmesi ve ortaya çıkan aykırılıkların giderilmesi için temel bir neden olabilmektedir. Urla. 21.6.2019

SHU Nihat Tarımeri

NOT: YRS Belgesinde yer alan açıklamalar ve “Adli İstatistik 2017” de yer alan sayılar Türk Ceza Kanunu’nun 31. ve Çocuk Koruma Kanunu’nun 35. maddesi açısından etki ve itiraflar başlığı altında ikinci yazıda “Adli İstatistik 2018” birlikte devam edecektir. Üçüncü yazı ise etkenler, sonuç ve önerilere yer verecektir.

²² 5395 sk. **Madde 6-** (1) Adli ve idari merciler, kolluk görevlileri, sağlık ve eğitim kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, korunma ihtiyacı olan çocuğu Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bildirmekle yükümlüdür. Çocuk ile çocuğun bakımından sorumlu kimseler çocuğun korunma altına alınması amacıyla Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna başvurabilir.

(2) Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu kendisine bildirilen olaylarla ilgili olarak gerekli araştırmayı derhâl yapar.

Kamu görevlisi

Madde 44- (1) Bu Kanun kapsamına giren görevlerle bağlantılı olarak kamu görevlileri hakkında 2.12.1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri uygulanmaz.